

ISST

SCIENTIFIC MULTIDISCIPLINARY MONOGRAPH

COLLECTIVE MONOGRAPH

SCIENTIFIC MULTIDISCIPLINARY MONOGRAPH

«MODERN SCIENCE: THEORY, PRACTICE, EVOLUTION»

www.isst.co.ua

TABLE OF CONTENT

ЕКОЛОГІЧНА ТА ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ БЕТОНІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЗАПОВНЮВАЧІВ З ВІДХОДІВ РУЙНОВАНИХ БУДІВЕЛЬ.....	6
CURRENT STATE OF THE STOCK MARKET OF UKRAINE.....	15
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ КАДРОВОГО ТА ВІЙСЬКОВОГО ОБЛІКУ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	27
ВПЛИВ БІЗНЕСОВИХ ТА МІЖСОБИСТИХ КОНФЛІКТІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	33
ХАРАКТЕРИСТИКА ТРЕНДІВ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ В2В ТА В2С	41
УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	47
МІСЦЕ БІОЕНЕРГЕТИКИ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ..	53
АНАЛІЗ СИСТЕМ НОРМУВАННЯ ЯКОСТІ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД У КРАЇНАХ ЄС, США ТА КАНАДИ.....	60
ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІТИЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК БІОСЕНСОРІВ, ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В МЕДИЦИНІ.....	66
КОНЦЕПТИ-ФІТОНІМИ МОВОСВІТУ БРАТІВ ТЮТЮННИКІВ ЯК ПРИКЛАД ХУДОЖНЬОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕТНООБРАЗІВ Й ЕТНОСТЕРЕОТИПІВ	83
ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ	95
ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ПРОЦЕС АДАПТАЦІЇ МОЛОДІ З НАБУТОЮ ІНВАЛІДНІСТЮ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	104
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ОСІБ ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ	113
ОСОБЛИВОСТІ ТРИВОЖНО-ДЕПРЕСИВНОГО СТАНУ ОСОБИСТОСТІ В МЕТОДІ ПОЗИТИВНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ	136
ЦИФРОВИЙ ДЕТОКС ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ АДАПТИВНИХ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ .	143
ДІДЖИТАЛ ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНИХ ПОСЛУГ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	151
СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ У СПОРТСМЕНІВ.....	160

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ**Володимир ІЩЕНКО,**

к. пед. н., доцент, доцент кафедри
психології та педагогіки, Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Ярослав БЛОХА,

к. філос. н., доцент, доцент кафедри
українознавства, культури та документознавства,
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»

Оксана СКУБІЙ,

асистент кафедри психології та педагогіки,
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»

**ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО
САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ОСНОВА
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ**

З процесом демократизації суспільства творча самостійність особистості все більшою мірою стає потребою, що пов'язана з постійною необхідністю її загальної і спеціальної освіченості. Перехід до ринку, конкурентоспроможність виробництва в ринкових умовах, нові вимоги до працевлаштування багато в чому залежать від здатності й готовності людини до професійної діяльності, розвинутих умінь і готовності вирішувати соціально-психологічні, економічні та науково-технічні завдання, впроваджувати й освоювати нову техніку, технологію. Це потребує від людини цілеспрямованих, енергійних зусиль і здатності переборювати сформовані стереотипи, підходи в підвищенні своєї

професійної компетентності, а також відносно власного інтелекту в самоосвіті, своїх професійних та особистісних якостей.

Доцільність теми цілеспрямованого формування готовності до професійного самовдосконалення у студентів ЗВО обумовлена об'єктивною потребою суспільства в підготовці конкурентоздатних фахівців педагогічних спеціальностей, забезпеченні високої якості освіти й визначається необхідністю здійснення цілісного комплексного аналізу підготовки студентів до професійного самовдосконалення, спрямованого на розробку й обґрунтування його ефективної організації на основі визначення її специфічності порівняно з навчальним процесом, який відбувається в сучасній вищій педагогічній школі.

Теоретичний аналіз проблеми підготовки студентів до професійного самовдосконалення в педагогічній теорії та практиці діяльності закладів вищої освіти України та зарубіжних країн засвідчив, що значна увага приділяється вивченню методологічних, теоретичних, методичних аспектів підготовки майбутнього педагога. Незважаючи на світовий досвід, професійна підготовка майбутнього вчителя до професійного самовдосконалення не набула комплексного, системного висвітлення на початку XXI століття. Вивчення світових тенденцій і узагальнення зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутнього педагога (у Великій Британії, Латвії, Німеччині, Нідерландах, Республіці Польща, Франції, Фінляндії, США, Чехії тощо) сприяло виявленню найбільш вагомих ідей, що раціонально упроваджувалися у ЗВО України.

Серед них найбільш доцільними є: розробка державних, галузевих стандартів вищої педагогічної освіти на основі компетентнісного підходу; використання різних траєкторій професійної багатопрофільної підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів за паралельними, послідовними, інтегрованими, комбінованими моделями; диверсифікація освітньо-професійних програм поєднання ступеня з двох спеціальностей або двох галузей знань;

формування змісту на основі міждисциплінарної інтеграції, фундаменталізації, професіоналізації, модульності та кредитного виміру якості¹.

Аналіз теоретико-гносеологічних знань свідчить, що професійний саморозвиток є інтегративним творчим процесом свідомого особистісного становлення, у результаті якого відбувається формування мотиваційної, когнітивної, ціннісної та діяльнісної сфер фахівця; професійно-особистісний саморозвиток здійснюється за допомогою механізмів самопізнання, самоорганізації, самоосвіти, самооцінки, саморегуляції, як прагнення до самоактуалізації на основі розвитку професійного мислення, реалізації творчого потенціалу, різноманітних форм дослідницької діяльності та інших способів інтенсифікації цього процесу; самовдосконалення є найважливішим шляхом формування себе не тільки як професіонала, а перш за все як особистості, розвитку своїх здібностей, набуття знань і вмінь².

Початок наукового осмислення проблеми менеджменту у вітчизняній управлінській та соціологічній літературі можна віднести до середини 90-х років ХХ ст. У одній з перших публікацій на цю тему В. Панок зробив спробу «введення в проблему» самоменеджменту, висунуті на обговорення деякі контури моделі самоменеджменту³. Дещо раніше поняття «самоменеджмент» було введено в науковий обіг Л. Зайвертом, керівником Інституту раціонального використання часу в Німеччині⁴. Інтерес до цієї проблеми не випадковий. Він обумовлений логікою розвитку управлінських знань. Самоменеджмент як новий напрямок у сучасному менеджменті виник у відповідь на зміни в управлінській ситуації у світі: зростання масштабів і динамізм змін у підприємстві та бізнесі вимагають від менеджерів освоєння нових підходів і навичок управління, боротьби з можливістю власного відставання, безперервності саморозвитку; наростання невизначеності, тиску і напруженості в різних формах

¹ Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія, практика. Київ : Либідь, 1998. С.52-58.

² Зязюн І. А. Філософія педагогічної діяльності. Київ : Видавничий центр НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2008. С.74-76.

³ Панок В. Соціальне проектування і прикладна психологія. Соціальна психологія. 2003. №2. С. 22-23.

⁴ Грищенко В.О., Архипов О.Г., Журомська Л.М. Самоменеджмент: навч. посіб. / Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля; Холдинг МЖК «Мрія». Луганськ : Видавництво СНУ ім. В. Даля, 2006. С.15-16.

життєдіяльності і пов'язаних з цим стресів вимагають від менеджерів вміння керувати собою; перетворення творчого потенціалу працівника в найцінніший капітал організації висуває вимогу збереження і розвитку цього потенціалу, в тому числі і самими працівниками⁵.

Вичерпання можливостей багатьох традиційних шкіл і методів управління ставить менеджерів перед необхідністю освоєння сучасних управлінських прийомів переоцінки свого потенціалу і роботи над його розвитком. Безсумнівно, мають рацію німецькі дослідники проблем практичного менеджменту і ділової кар'єри Бербель і Хайнц Швальбе, які стверджують: «Щоб домогтися успіху, потрібно вміти управляти собою»⁶. Саме потреба в мотивації творчого потенціалу кожного працівника і неможливість задовольнити її в рамках традиційного менеджменту викликали до життя процес соціологізування і психологізації менеджменту, на хвилі якого і виник напрямок самоменеджменту, що відкриває перспективи для дослідження і практичної реалізації індивідуальної ділової кар'єри⁷.

В управлінській літературі останніх років з'явилися видання з теорії та практики самоменеджменту, проаналізовані з точки зору їх корисності для здійснення ефективної ділової кар'єри⁸. Підготовка майбутнього педагога до професійного самовдосконалення характеризується системною цілісністю, динамічністю, системоутворюючими зв'язками, суб'єкт-суб'єктним характером взаємодії, керованістю та самокерованістю в процесі навчання інтегрованої підготовки. У результаті особа здобуває освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра, магістра, в неї формується готовність до особистісно-професійного розвитку й самовдосконалення⁹.

⁵ Грищенко В.О., Архипов О.Г., Журомська Л.М. Самоменеджмент: навч. посіб. / Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля; Холдинг МЖК «Мрія». Луганськ : Видавництво СНУ ім. В. Даля, 2006. С.20-22.

⁶ Грищенко В.О., Архипов О.Г., Журомська Л.М. Самоменеджмент: навч. посіб. / Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля; Холдинг МЖК «Мрія». Луганськ : Видавництво СНУ ім. В. Даля, 2006. С.36-38.

⁷ Панок В. Соціальне проектування і прикладна психологія. Соціальна психологія. 2003. №2. С. 26-27.

⁸ Комар Ю. М. Самоменеджмент навчання: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Донецький ін-т ринку та соціальної політики. Донецьк : ДІРСП, 2005. С.13-14.

⁹ Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія, практика. Київ : Либідь, 1998. С.64-65.

Теоретико-методичну концепцію формування готовності до професійного самовдосконалення студентів ЗВО створено на основі органічного поєднання паралельних процесів: внутрішньоуніверситетської теоретико-методичної підготовки викладачів і студентів до особистісно-професійного розвитку й самовдосконалення та педагогічної підтримки суб'єктів освітнього процесу до особистісно-професійного самовдосконалення в підготовці в умовах ЗВО.

Цілеспрямоване формування готовності до особистісно-професійного розвитку й самовдосконалення в майбутніх вчителів сприяє підвищенню якості їхньої професійної підготовки, формуванню мобільності, конкурентоздатності на ринку праці. Концепція ґрунтується на розумінні сформованості у студентів рівня готовності до професійного самовдосконалення як невід'ємного складника особистісно-професійної характеристики майбутнього педагога, його професійної компетентності, професійної майстерності, професіоналізму. Концепція підготовки майбутніх вчителів до професійного самовдосконалення ґрунтується на таких положеннях: особистість студента ЗВО розглядається як суб'єкт професійного розвитку, який має відбуватися з урахуванням інтересів, переконань і здібностей, а також за узгодженням цих інтересів з потребами суспільства; професійне самовдосконалення є найважливішим шляхом формування себе не тільки як професіонала, а перш за все як особистості, розвитку своїх здібностей, набуття знань і вмінь, успішність його формування може відбуватися тільки за умов забезпечення ефективної стійкої педагогічної взаємодії суб'єктів навчального процесу; професійне самовдосконалення майбутнього вчителя – процес інтеграції особистісного і професійного складників професійного зростання студента ЗВО від початкового рівня готовності до майбутньої професійної діяльності – до нового рівня через формування відповідних знань і вмінь, які уможливають повне розкриття його мотиваційного, когнітивно-операційного та особистісно-діяльнісного компонентів¹⁰.

¹⁰ Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ : Либідь, 2003. С.42-43.

Досягнення високого рівня сформованої готовності студента ЗВО до професійного самовдосконалення відбувається у разі забезпечення необхідних і достатніх психолого-педагогічних умов та запровадження інтеграційного підходу щодо вибору змісту навчання, засобів, форм і методів навчання, а також ґрунтується на прагненні кожної особистості до самореалізації. Доведено, що професійне самовдосконалення є найважливішим складником професійної підготовки майбутнього вчителя, що забезпечує його мобільність і конкурентоздатність на сучасному й майбутньому ринку праці, дозволяє найбільш повно розкрити свій особистісно-професійний потенціал у професійній діяльності, спираючись на загальнопедагогічні та спеціальні знання, уміння і навички¹¹.

Професійне самовдосконалення є системою, інтегративною єдністю таких структурних компонентів: особистісного, змістовно-операційного та рефлексивного компонентів, які діалектично пов'язані між собою. Динаміка їх розвитку залежить від цілеспрямованості та інтенсивності впливу на них, створення відповідного освітнього середовища, психолого-педагогічних умов, урахування особистих потреб, інтересів, прагнень майбутніх фахівців педагогічного профілю¹².

Ефективність запровадження системи підготовки підтверджують динаміка готовності студентів до навчання в педагогічному університеті за обраною спеціальністю та динаміка ставлення до самоменеджменту студентів педагогічного університету і є позитивною¹³. Дані доводять, що у майбутніх вчителів був суттєвий чинник у професійному саморозвитку – професійний інтерес, який виявився у спрямованості особистості на оволодінні обраною професією – умови для розвитку професійної спрямованості.

¹¹ Зязюн І. А. Філософія педагогічної діяльності. Київ : Видавничий центр НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2008. С.82-83.

¹² Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ : Либідь, 2003. С.46-47.

¹³ Комар Ю. М. Самоменеджмент навчання: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Донецький ін-т ринку та соціальної політики. Донецьк : ДІРСП, 2005. С.24-25.

Професійний саморозвиток майбутнього педагога можна розглядати як процес інтеграції особистісного і професійного складників зростання студента ЗВО від початкового рівня готовності до майбутньої професійної діяльності – до нового рівня через формування відповідних знань і вмінь. З урахуванням розуміння професійного самовдосконалення як невід’ємного компонента професійної підготовки фахівців запропоновано таку дефініцію: готовність до професійного самовдосконалення особистості майбутнього вчителя – як особистісне новоутворення, що відображає зміни не тільки у свідомості людини в найбільш повному виявленні вищої потреби в особистісно-професійному розвитку, але й набуття відповідних знань (науково-теоретичних, практично-процесуальних, знань щодо здійснення педагогічної діяльності), оволодінні й використанні сукупності вмінь (базових, які відбивають особливості саме особистості людини; професійних, які відображають специфіку педагогічної діяльності; акмеологічних, спрямованих на досягнення акме-вершин) та застосуванні своїх здібностей і потенційних можливостей у діяльності зі створення нового, суспільно значущого продукту, метою якої є самоствердження людини в суспільстві¹⁴.

Необхідними й достатніми психолого-педагогічними умовами ефективної реалізації системи підготовки майбутніх вчителів до професійного самовдосконалення є такі: здійснення теоретико-методичної підготовки викладачів і студентів до формування готовності до професійного самовдосконалення; мотиваційно-ціннісне забезпечення процесу формування готовності до професійного самовдосконалення, що виникає на основі усталеного інтересу й мотивації; організація особистісно-орієнтованої підготовки студентів на основі діяльнісного підходу та інтегрованої структури виробничої діяльності; забезпечення ефективної стійкої педагогічної взаємодії суб’єктів навчального процесу; запровадження інтеграційного підходу щодо вибору форм і методів; впровадження у процес навчання інтегрованих

¹⁴ Зязюн І. А. Філософія педагогічної діяльності. Київ : Видавничий центр НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2008. С.92-93.

психолого-педагогічних й управлінських дисциплін, які забезпечують основами знань у сфері особистісно-професійного розвитку й самовдосконалення; створення ефективного освітнього середовища, яке надає можливості саморозвитку й самореалізації; проведення педагогічного моніторингу з метою визначення рівня особистісно-професійного розвитку студентів¹⁵.

Важливе значення для забезпечення ефективної підготовки майбутнього педагога до професійного самовдосконалення має розроблений і впроваджений навчально-методичний комплекс для викладачів і студентів ЗВО, що включає програми, змістовні модулі дисциплін, розроблені за вимогами кредитно-модульного навчання методичні посібники; технології¹⁶.

Установлено, що така підготовка як цілісний процес включає: запровадження інтеграційного підходу щодо вибору форм і методів; впровадження в процес навчання інтегрованих психолого-педагогічних та управлінських дисциплін, які забезпечують основами знань у напрямку особистісно-професійного розвитку й самовдосконалення («Основи управління соціальними системами», «Управління розвитком соціально-економічних систем», «Сучасні управлінські технології» для студентів педагогічних спеціальностей) і психолого-педагогічної підготовки (курс «Основи психології та педагогіки» для студентів усіх спеціальностей та курс «Моделювання освітньої та професійної підготовки майбутнього фахівця в умовах педагогічного університету» для слухачів магістерської програми спеціальності «Педагогіка вищої школи»); проведення зі студентами й викладачами тренінгів з розвитку навичок і вмінь особистісно-професійного розвитку й самовдосконалення; організацію позааудиторної та виховної роботи (диспути, дискусії, «круглі столи»); педагогічне консультування й педагогічна підтримка підвищення рівня сформованої готовності до професійного самовдосконалення суб'єктів освітнього процесу¹⁷.

¹⁵ Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ : Либідь, 2003. С.51-52.

¹⁶ Комар Ю. М. Самоменеджмент навчання: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Донецький ін-т ринку та соціальної політики. Донецьк : ДІРСП, 2005. С.34-35.

¹⁷ Там само. С.36-38.

Отже, аналіз проблеми підготовки студентів закладів вищої освіти до професійного самовдосконалення засвідчив її високу актуальність у контексті демократизації суспільства, переходу до ринкових умов і зростання вимог до конкурентоздатності фахівців, зокрема педагогічних спеціальностей. Професійне самовдосконалення є інтегративним процесом, що поєднує мотиваційну, когнітивну, ціннісну та діяльнісну сфери, спрямовані на формування особистості як професіонала та розвиток її здібностей через механізми самопізнання, самоорганізації, самоосвіти, самооцінки та саморегуляції.

Теоретичне осмислення проблеми, включаючи світовий досвід (Велика Британія, Латвія, Німеччина, Нідерланди, Польща, Франція, Фінляндія, США, Чехія), дозволило виявити ключові підходи до підготовки педагогів, як-то компетентнісний підхід, диверсифікація освітніх програм, міждисциплінарна інтеграція, модульність та професіоналізація змісту освіти. Водночас в Україні на початку XXI століття проблема професійного самовдосконалення майбутніх учителів не отримала комплексного системного висвітлення, що підкреслює необхідність розробки цілісної теоретико-методичної концепції.

Запропонована концепція формування готовності студентів ЗВО до професійного самовдосконалення базується на інтеграції внутрішньо-університетської підготовки викладачів і студентів, педагогічної підтримки та створення сприятливого освітнього середовища. Вона враховує особистість студента як суб'єкта професійного розвитку, орієнтованого на поєднання особистих інтересів із суспільними потребами. Ефективність підготовки забезпечується через інтеграційний підхід до вибору змісту, форм і методів навчання, впровадження психолого-педагогічних і управлінських дисциплін, організацію тренінгів, позааудиторної роботи та педагогічного моніторингу.

Ключовим результатом є формування готовності майбутніх педагогів до професійного самовдосконалення як особистісного новоутворення, що охоплює мотиваційні, когнітивно-операційні та діяльнісні компоненти. Це сприяє підвищенню якості професійної підготовки, розвитку мобільності та конкурентоздатності фахівців на ринку праці.